

Pre slávu športu

Po rokoch opäť olympijské známky

Okrem ručnej príležitostnej pečiatky, ktorú sme si ukázali v minulej rubrike, priniesli VII. OH v Antverpách filatelistom po dlhých rokoch skromný trojkusový prírastok do ich zbierky olympijských známok. Veď predchádzajúca olympijská emisia vyšla v Grécku na počesť „medzihier“ roku 1906! Belgickú sériu však nevytlačili v usporiadateľskej krajine, ale v American Bank Note Comp., ktorá v tých rokoch tlačila známky mnohým krajinám, predovšetkým amerického kontinentu. Išlo o vysoko-

kvalitnú ocelotlač, ktorá sa, i keď vo viacfarebnej verzii, používa dodnes. Jej podkladom je náročná rytina a môžeme byť hrdí na skutočnosť, že práve u nás máme plejádu vynikajúcich českých rytcov, medzi ktorých sa dnes už dôstojne zaraďuje i mladý slovenský výtvarník a rytec M. Činovský. Na vznik miniatúrnych umeleckých diel využívajú tento typ technicky, umelecky i finančne náročnej tlače predovšetkým Rakúsko, Švédsko, Francúzsko a Československo. Pred sedemdesiatimi rokmi to však bola zriedkavosť.

Belgická pošta vydala prvý raz v dejinách olympijskej filatelie sériu s príplatkom. Nebol však určený v prospech usporiadania hier, ako sa to neskôr stalo takmer pravidlom, ale riešeniu oveľa vážnejšieho sociálneho problému. Boli ním tisíce zmrzačených bojovníkov I. svetovej vojny, ktoré Belgicku, prvej obeti nemeckej agresie, vojnová apokalypsa zanechala.

Peňazí však v ťažkých povojnových časoch nebolo zrejme nazvyš ani medzi publikom nadšeným pre olympijské hry a tak sa stalo, že z celkového nákladu 30 miliónov kusov (po desať miliónov z každej hodnoty) sa predalo len dačo viac než desať percent. To znamenalo pri 5-centimovom príplatku na jednu známku skromnú sumu 150 000 frankov... Nepomohla ani skutočnosť, že sa ich predaju robila patričná propagácia. A tak boli známky s antickými námetmi - diskobolos podľa Myrona, známy i z prvej gréckej olympijskej série roku 1896, kvadriga (rímsky štvorzáprah) a bežiaci atlét (1, 2) po roku stiahnuté z predaja a pretlačené na novú hodnotu (3), tentoraz už bez príplatku, a tak využité. Pretlačí však venovala belgická tlačiareň málo pozornosti a tak vzniklo množstvo

nedokonalostí, súvisiacich s jej posunom nahor (4) či do strán, ktorých typickú ukážku prinášame.

Okrem známok propagovala hry i nálepka, vydaná organizačným výborom vo viacerých farbách (červená, zelená, modrá, hnedá, fialová). Jej námetom bol znak usporiadajúceho mesta a jeho najznámejšia dominanta, ktorou je veža najväčšej gotickej katedrály v Belgicku. V popredí stojí pripravený na hod diskár, obklopený zástavami (5). O ďalších filatelistických aspektoch antverpských hier však až nabudúce, dnes sa vrátíme na olympijské športoviská návštevou veslárskych súťaží. V rozpätí niekoľkých minút vybojoval v skife i dvojskife zlaté medaily Američan John Kelly (6). Obe súťaže boli totiž v tesnej časovej nadväznosti. Svoje víťazstvo v dvojskife s partnerom Costellom Kelly dokázal zopakovať i na OH 1924 v Paríži. Pozoruhodné je, že jablko nepadlo ďaleko od stromu, lebo s menom John Kelly sa stretieme v olympijských análoch i po troch desaťročiach. Syn trojnásobného olympijského víťaza získal v súťaži skifárov na OH '56 v Melbourne bronz. A ani jeho dcéra Grace sa „športovým súvislostiam“ nevyhla, hoci z inej, skôr spoločenskej strany. Hollywoodská filmová hviezda päťdesiatych rokov sa spolu s legendárnym Louisom Chironom stala vo „funkcii“ monackej kňažnej (7) neoddeliteľnou súčasťou koloritu Veľkej ceny Monaca F-1. A auta sa jej nakoniec stali osudnými.

MUDr. PETER OSUSKÝ, CSc.

Pre slávu športu

Nurmiho hviezda vychádza

Lhká atletika bola i v Antverpách v roku 1920, ako už od čias antických olympijských hier, dominujúcim športom. A na atletickom nebi sa objavila hviezda najjagavejšia, mlčanlivý Fín Paavo Johannes Nurmi. Bežec, ktorému už zaživa postavili vďační Fíni sochu (1) a ktorý je dodnes považovaný za najväčšieho atléta všetkých čias. Svoj prvý olympijský štart, v behu na 5000 m, premenil na striebro. Na dvojnásobnej trati však svojmu premožiteľovi Francúzovi Guillemotovi prehru vrátil. Francúz, ktorý prežil na fronte plynový útok, mal viac šťastia ako jeho Krajan Jean Bouin, o ktorého tragickom osude sme sa už v predchádzajúcich rubrikách zmienili. Bouinov súper z historických pretekov na 5000 m na OH '12 v Štokholme, Hannes Kohlemainen, dal po ôsmich rokoch prednosť najdlhšej vytrvalostnej trati. Maratón bol v Antverpách posledný raz dlhší, ako je dnes „povinných“ 42 195 m, presiahnuc túto dĺžku o 555 m. A Kohlemainenov rozlúčkový štart bol zlatý.

Jeho sté výročie narodenia si fínska pošta pripomenula známku, ktorá ho zachycuje v cieli štokholmskej päťtisíciky. I táto nová známka sa môže stať ozdobou exponátu, ak je napr. použitá ako mnohonásobná frankatúra (vyplatenie poštovného jedným druhom známky), ktorá je zriedkavá. Vo väčšine prípadov je u laikov tendencia nalepiť priateľovi-filatelistovi na list pestrú škálu známok nižšej nominálnej hodnoty najrôznejšieho námetu. Ak si niekto známky „okúpe“ a zadelí do albumu, dobre. Ale ako celistvosť je takáto obálka tak trochu ako cigánkina sukňa. Menej pestrá frankatúra, vyššia nominálna hodnota a použitie známok jednej série či dokonca jednej známky viackrát - je filatelistický správnejšou cestou k celistvostiam, ktoré budú po rokoch vzácnejšie.

Obálka prvého dňa vydania fínskej známky, je okrem toho poslaná i doporučené (2), čo ju robí nielen vzácnejšou, ale zároveň aj chráni adresáta pred hrozbou, že by sa mohla stať obeťou „tiežzberateľa“. Doporučené listy sa predsa len strácajú menej.

Kohlemainen a Nurmi prispeli v Antverpách do fínskeho zlatého pokladu štyrmi zlatými medailami, Nurmi totiž zvíťazil aj v dnes už neexistujúcej olympijskej disciplíne, cezpoľnom behu na 8000 m jednotlivcov a svojím podielom prispel i k víťazstvu fínskeho družstva na tejto trati. Malé Fínsko, ktoré bolo už tradične dôstojným súperom vtedajších športových veľmoci - sa po rokoch oslobodilo z cárskoruského útlaku a vykročilo na neľahkú

cestu nezávislosti, na ktorej ho čakali mnohé nástrahy. Tradične malé výplatné známky nezdobil viac znak samoderžaví (3), ale statočne bojujúci fínsky lev (4).

Na margo fínskej účasti na antverpských hrách ešte trochu štatistiky: 70 fínskych športovcov vybojovalo 15 zlatých, 10 strieborných a 9 bronzových medailí, kým 313 zástupcov Francúzska len 9 zlatých a 127 reprezentantov ČSR prinieslo domov len dve bronzové medaily. Jednu získali hokejisti, o tej sme už písali, tú druhú v zmiešanej štvorhre tenisový pár Milada Skrbková - Ladislav Žemla. Skrbková bola jedinou ženou v našej olympijskej výprave v čase, keď účasti žien na hrách nepriali ani členovia MOV na čele s Coubertinom. Väčšina športových disciplín v tom čase ešte pre ženy „neprichádzala do úvahy“. Pokračovalo sa tak v antickej tradícii. V Olympií sa ženy nemohli zúčastniť hier - ani ako diváčky. Niet sa čo diviť, že v Antverpách ich bolo medzi 2714 súťažiacimi len 72!

Pre náš tenis bola medaila v štvorhre poslednou pred dlhou prestávkou, ktorú spôsobila absencia tohto športu na hrách. Jeho renesancia v Soule nám priniesla opäť veľa radosti. Ale to už je vlastne súčasnosť. Verme, že blížiac sa 100. výročie organizovaného tenisu v našich krajinách (1993) oslávim potvrdením už desaťročia platnej skutočnosti, že sme aspoň v tenise ostali športovou veľmocou (5).

MUDr. PETER OSUSKÝ, CSc.

Antverpské legendy **Pre slávu športu**

Bodové hodnotenie krajín bolo oficiálne zavedené na OH 1908 v Londýne, no na parížskom kongrese v roku 1914 ho zrušili. „Neoficiálne“ sa však boduje dodnes. Na antverpských hrách zvíťazili s veľkým náskokom športovci USA. V ich drese štartovali mnohé výrazné postavy olympijskej histórie.

Jednou z nich bol „havajský princ“ Duke Paoa Kahanamoku, víťaz v plaveckom šprinte, ktorý sa podieľal i na zisku zlatej medaily v štafete na 4x200 m voľný spôsob, čiže, ako sa tradične hovorilo, v kraule. Havajčan bol priekopníkom tohto plaveckého štýlu a mal zlatú medailu z individuálnych pretekov na 100 m už z OH 1912 v Štokholme, kde získal v štafete striebro. Duke, po anglicky vojvoda, je na Havajských ostrovoch bežné krstné meno. Havajské ostrovy boli roky nezávislým kráľovstvom, kde vládli domorodí panovníci. V roku 1893 sa tam však začal pomerne nežný prevrat, ktorý po nastolení provizórnej vlády viedol o rok neskôr k anexii ostrovov Spojenými štátmi. Celina, obálka s natlačenou známkou s pohľadom na hlavné mesto Honolulu (1), nesie už pretač vyjadrujúcu vznik provizórnej vlády. Tento politický vývoj mal za následok, že sa tento havajský Kanak exotického vzhľadu stal legendou v americkom športe. Ešte po dvanástich rokoch od svojho prvého olympijského štartu získal na OH 1924 vo „svojej“ disciplíne striebro. To už vyšla na plaveckom nebi nová hviezda - John Weissmüller, neskorší filmový Tarzan. Prvá známka s námetom kraul vyšla v roku 1935 v juhoamerickej Kolumbii (2), prvá olympijská známka s týmto plaveckým štýlom až v roku 1952 v Maďarsku.

Inou pozoruhodnou postavou bol boxer Edward Eagan, ktorý získal v polotiažkej váhe

(vtedy do 79,378 kg) zlato. To by nebolo samo osebe nič pozoruhodné. Skutočnosť, že sa dostal na novú americkú poštovú známku (3) je podmienená faktom, že Eagan je jediným americkým športovcom, ktorý získal olympijské zlato na zimných i letných hrách. Po dvanástich rokoch od antverpského štartu získal druhé zlato na III. ZOH v Lake Placide - v pretekoch štvorbobov. Znáмка je súčasťou päťkusovej série, ktorá je tlačaná v páskach po piatich známkach rôzneho druhu v tlačovom liste obsahujúcom sedem sérii. Dolný okraj listu nesie stručnú informáciu o zobrazenom olympionikovi. Až doteraz (do roku 1990) čakal na svoje zvečnenie aj legendárny štvornásobný olympijský víťaz z OH 1936 Jesse Owens a spolu s ním i ďalšie osobnosti amerického športu.

Naši športovci sa do výsledkovej listiny bodovaných miest zapísali, ako sme už dokumentovali, len skromne. V reťazi neúspechov neprávom zapadá i vynikajúci úspech bežca Václava Vohralíka, ktorý stratil bronzovú medailu v behu na 1500 m až na šachovnici, kde ho predbehol Lawrence Shields z USA. Vohralíkova „zemiaková medaila“, bola našim najväčším bežeckým úspechom až do čias Zátopkových. Dokumentovať filatelisticky tohto vynikajúceho atléta, mnohonásobného majstra republiky, je neľahké. Šťastná náhoda mi prihrala obyčajnú pohľadnicu z Bratislavy (4), odoslanú 24. 4. 1921 a podpísanú účastníkmi „Behu na 10 km“. Dátum odoslania tejto pohľadnice je zároveň dátumom, keď sa konal prvý ročník najtradičnejšieho, najdlhšie pravidelne organizovaného atletického zápolenia na Slovensku. Áno, zapálený prívrženec atletiky už tuší, že ide o preteky známe už desaťročia pod názvom Beh Devín - Bratislava. A ich prvým víťazom bol práve v ten deň Václav Vohralík, ktorého podpis nachádzame na onej úplne obyčajnej pohľadnici. Identifikácia pretekov ma stála dosť času a prehľadávania starej dokumentácie, keďže ich vtedajší názov bol z dnešného hľadiska mätúci. Filatelisticky hovoríme o tzv. nepriamej dokumentácii, keď dokumentujeme len poštovou pečiatkou a jej miestnou i dátumovou zhodou s doloženou udalosťou. Veľmi sa to vo filatelistických „múdрых knihách“ neodporúča, no niekedy niet inej možnosti. A tak prišla ku cti obyčajná pohľadnica z Bratislavy z roku 1921.

MUDr. PETER OSUSKÝ, CSC

Stručně na závěr:

5.-10.

1.-4.

11.-15.

16.

17.

- 1.-4. Irsko, 24.9.2016, cyklistika v Irsku
 5.-10. USA, 30.9.2016, hvězdy NHL
 11.-15. Ázerbájdžán 31.8.2016, 42. šachová olympiáda v Baku
 16. San Marino, 20.6.2016, Juventus, italský šampión 2015-16
 17. Kyrgyzstán, 1.9.2016, 42. šachová olympiáda v Baku

Do dnešního čísla přispěli: Václav Diviš, Laco Kajaba, Stanislav Kamenický, Jaroslav Petrásek a Bedřich Polák. Všem za to upřímně děkujeme a redakce se těší na další příspěvky i od Vás.

Uzávěrka příštího čísla je 1. března 2017

OLYMPSPORT

zpravodaj České asociace pro olympijskou a sportovní filatelii při České olympijské akademii Českého olympijského výboru a samostatné odborné společnosti Svazu Českých filatelistů
 adresa: Zborovská 1025, 282 01 Český Brod, tel. 739 033 170
 MAIL: OLYMPSPORT@GMAIL.COM, [HTTP://WWW.OLYMP-SPORT.CZ](http://WWW.OLYMP-SPORT.CZ)

Předseda	Jaroslav PETRÁSEK, Zborovská 1025, 282 01 Český Brod	petrasek@olymp-sport.cz
Místopředseda	Ladislav JANOUŠEK, Vašátkova 2, 198 00 Praha 9	ladajan55@seznam.cz
Místopředseda	Josef KOČÍ, Okružní 7, 779 00 Olomouc	joseph.koci@seznam.cz
Sekretář	Václav DIVIŠ, Pavrovského 14, Praha 13	divis.vaclav@centrum.cz
Novinkář	Jiří HAMPL, Rabyňská 741, 142 00 Praha 4	hampl.rabynska@seznam.cz
Redaktor	Jan PETRÁS, U lesíčka 5, 620 00 Brno	petras.jan13@seznam.cz
Knihovník	Radek JÁSEK, Havlíčkova 271, 281 21 Červené Pečky	radek.jasek@seznam.cz